

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

KIRAN - TÜRKİYE

(Başvuru no. 23321/09)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

10 Ocak 2012

İşbu karar AIHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine yapılan 23321/09 no'lu başvurunun nedeni, Erdal Kiran adlı Türk vatandaşının ("başvuran"), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 9 Nisan 2009 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin - AİHS") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuran Van Barosu avukatlarından S. Çakmak tarafından temsil edilmiştir.

OLAYLAR

DAVANIN OLAYLARI

1987 doğumlu başvuran Van'da ikamet etmektedir.

Başvuran, 2008 yılında askerlik görevini yaparken, Van Askeri Hastanesi tarafından psikotik hastalık teşhisi konulması nedeniyle terhis edilmiştir.

Başvuran, 7 Ekim 2008 tarihinde, askerlik hizmetine devam ederken orduda maruz kaldığı alçaltıcı muamele sonucu hastalandığını iddia ederek tazminat davası açmıştır. Daha önce sağlıklı olduğunu, hastalandığında Savunma Bakanlığı'nın tıbbi müdahalede bulunmadığını ileri sürmüştür. Başvuran maddi ve manevi olmak üzere toplam 150.000 Türk Lirası (TL) (yaklaşık 80.000 Euro) tazminat talep etmiş, talebini desteklemek için Van Askeri Hastanesi'nin tıbbi kayıtlarını sunmuştur. Ayrıca muhtardan aldığı fakirlik belgesini sunarak, dava harcı için yardım talep etmiştir.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 28 Ekim 2008 tarihinde, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na göre yargılama giderleri için yardım talebinin, davanın haklı bir zemine dayandığı ve davacının ödemesi gereken mahkeme harcını ödeme durumu olmadığı yönündeki kanıtlarla desteklenmesi gerektiğini ifade edip, başvuranın yardım talebini reddetmiştir. Mahkeme, başvuranın davasında koşulların yerine getirilmediği sonucuna varmıştır.

Mahkeme, 31 Ekim 2008 tarihinde, başvurana, davaya devam edilebilmesi için 30 gün içinde toplam 2384 TL (yaklaşık 1300 Euro) ödemesi gerektiğini bildirmiştir.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 4 Şubat 2009 tarihinde, başvuranın yatırması gereken mahkeme harcını yatırmaması nedeniyle tazminat davasının düşürülmesine karar vermiştir.

HUKUK

I. AİHS'NİN 6/1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, özü itibarıyla, ulusal mahkemenin, kendisine, talep ettiği yardımı vermeyi reddetmesi nedeniyle mahkemeye erişiminin engellendiğinden şikayetçi olmuştur. AİHS'nin 6/1 maddesine atıfta bulunmuştur.

A. Kabuledilebilirliğe ilişkin

Hükümet, başvuranın, AİHS'nin 35/1 maddesi çerçevesinde, 4 Şubat 2009 tarihli ilk derece mahkemesinin kararına itiraz etmeyerek, iç hukuk yollarını tüketmediğini savunmuştur.

AİHM, Hükümet'in ön itirazını benzer davalarda inceleyip, yardım verilmesine ilişkin kararların Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 469. maddesi kapsamında nihai olmaları nedeniyle, başvuranlardan düşürülen davalarına itiraz etmelerinin beklenemeyeceğine karar vererek, reddettiğini yineler (bkz. *Ciğerhun Öner - Türkiye*, 33612/03; *Serin - Türkiye*, 18404/04 ve *Sabri Aslan ve Diğerleri - Türkiye*, 37952/04). AİHM mevcut davada, içtihadın dışına çıkılmasını gerektirecek özel koşullar tespit etmemiştir. Bu nedenle Hükümet'in ön itirazını reddeder.

AİHS'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendi çerçevesinde bu şikayetin dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka bir gerekçe altında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle şikayet kabuledilebilir niteliktedir.

B. Esasa ilişkin

Hükümet, ulusal kanunda iki çeşit mahkeme harcı olduğunu ifade etmiştir. Birinci tür harç, Maliye Bakanlığı'nın her yıl sonunda belirlediği ve Resmi Gazete'de yayınlanan bir meblağdır. İkinci tür, dava konusu miktara dayanılarak hesaplanır ve her davada değişir. Ayrıca, mahkeme harçlarının, adaletin doğru işleyişinin sağlanması ve salt karşı tarafa zarar vermek amacıyla yapılan başvuruların önüne geçilmesi için istendiğine işaret etmiştir.

Hükümet, görüşünde, hakimlerin adli yardıma ilişkin kararları dava dosyasına dayanarak verdiğini ve iç hukuk kapsamında adli yardım verme yükümlülüğünün bulunmadığını öne sürmüştür. Hükümet, mevcut davada başvuranın fakirliğini kanıtlayan belgeleri sunmadığını savunmuştur. Bu bakımdan, başvuranın ulusal yargılama esnasında bir avukat tarafından temsil edildiğini ve adli yardım talebini destekleyecek belgeler konusunda avukat yardımı isteyebileceğini ifade etmiştir. Bu nedenle Hükümet, ulusal mahkemelerin adli yardım talebini reddetmesinin, başvuranın mahkemeye erişim hakkının özüne zarar vermediği sonucuna varmıştır.

AİHM, AİHS'nin uygulanabilir ve etkili hakları güvence altına almayı amaçladığını yineler. Bu, özellikle adil yargılama hakkının demokratik bir toplumda sahip olduğu önemli yer açısından mahkemeye erişim hakkı için geçerlidir. Adil yargılama kavramı açısından hem medeni hukuk hem de ceza davalarında, davacıya mahkemede davasını etkili bir şekilde sunma fırsatı verilmesi ve karşı tarafla tarafların eşitliği hakkından yararlanabilmesi önemlidir (bkz. *Steel ve Morris - İngiltere*, 68416/01).

Bununla birlikte, mahkemeye erişim hakkı mutlak değildir; meşru bir amaç gözetmesi ve orantılı olması şartıyla sınırlamalara maruz kalabilir. 6/1 madde devlete bu amaç için kullanılacak araçları seçme serbestliği vermektedir; Sözleşmeye Taraf Devletler bu konuda belirli bir takdir alanı kullanmakla birlikte, AİHS'nin gereklerine uyulup uyulmadığı hakkında nihai kararı vermek AİHM'ye düşen bir görevdir (bkz. *Kreuz - Polonya*, 28249/95 ve *Mehmet ve Suna Yiğit - Türkiye*, 52658/99). Adli yardım düzeni bu araçlardan birini teşkil eder. Bu nedenle, *inter alia*, davacının maddi durumuna ya da davada başarı elde etme ihtimaline dayanarak, adli yardım verilmesi için koşul öne sürülmesi kabul edilebilir bir yöntemdir (bkz. *Steel ve Morris ve Wieczorek - Polonya*, 18176/05). Adli yardım sağlanmasının adil yargılama için gerekli olup olmadığı, her davanın özel olay ve koşullarına dayanılarak belirlenmelidir ve *inter alia*, yargılamada başvuran için neyin risk teşkil ettiğinin önemine, ilgili kanun ve usulün karmaşıklığına ve başvuranın kendini etkili biçimde temsil etme kapasitesine bağlı olacaktır.

AİHM, başvuranın ödemesi gereken mahkeme harcının davanın, dava harcına esas olan miktara dayanılarak hesaplandığını, bu meblağın, asgari ücretin 666 TL olduğu dönemde, 2384 TL olduğunu kaydeder. Hükümet'in, başvuranın fakirliğini kanıtlayan belgeler sunmadığını savunmasına karşılık, AİHM, başvuranın Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'ne bulunduğu adli yardım talebini desteklemek amacıyla maddi durumunun iyi olmadığını kanıtlayan bir belge sunduğunu gözlemlemektedir. Bununla beraber, adli yardım talebi Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından, kararda belirli bir sebep gösterilmeden, ilgili mevzuata atıfta bulunmak suretiyle reddedilmiştir.

AİHM geçmişte benzer mağduriyetleri incelediğini, *inter alia*, Türkiye'deki hukuk sisteminin bireyleri keyfi işlemlerden korumak için onlara teminat vermemesi nedeniyle, AİHS'nin 6/1 maddesinin ihlal edildiğini tespit ettiğini gözlemler (bkz. *Bakan - Türkiye*, 50939/99; *Mehmet ve Suna Yiğit - Türkiye*; *Eyüp Kaya - Türkiye*, 17582/04 ve *Kaba*). AİHM ayrıca mevcut davayı incelemiş, içtihadının dışına çıkmasını gerektirecek özel bir koşul tespit etmemiştir. Başvuranın adli yardım talebinin reddedilmesinin, başvurunu davasını mahkemeye taşıma olanağından yoksun ettiği kanısına varmış ve mevcut davada başvuranın mahkemeye erişim hakkı üzerinde orantısız bir sınırlama olmadığı sonucuna varmıştır.

Buna göre AİHS'nin 6/1 maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, AİHS'nin 3. maddesine dayanarak, askerlik görevi sırasında maruz kaldığı aşağılayıcı muameleden şikayetçi olmuştur.

Hükümet bu argümana itiraz etmiştir.

AİHM bu şikayetin, yukarıda incelenen şikayetle bağlantılı olduğunu, bu nedenle kabuledilebilir ilan edilmesi gerektiğini kaydeder.

AİHM ayrıca, bu başvuruda öne sürülen AİHS'ye ilişkin asıl sorunun AİHS'nin 6. maddesiyle uyumlu olarak başvuranın mahkemeye erişim hakkı olduğunu kaydeder. AİHM, bu hükmün ihlal edildiğinin tespit edildiğini göz önünde bulundurarak, başvuranın AİHS'nin 3. maddesi kapsamındaki şikayetine ilişkin ayrı bir karar verilmesine gerek bulunmadığı kanısına varır. AİHM, bu sonuca varırken, başvuranın tazminat talebinin Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından incelenmediğini ve AİHM'nin meseleyi, ilk derece mahkemesi gibi hareket ederek ele alamayacağını göz önünde bulundurmuştur (bkz. *Mehmet ve Suna Yiğit*).

III. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

Başvuran adil tazmin talebinde bulunmamıştır. Buna göre AİHM, başvurana bu konuya ilişkin tazminat ödenmemesine karar verir.

AİHM ayrıca 6/1 maddenin ihlali için en uygun tazmin biçiminin, başvuran için, sözkonusu hükmün gerekleri yerine getirilmiş olsaydı başvuranın içinde bulunacağı duruma olabildiğince tekabül eden bir durum yaratmak olduğunu yineler (bkz. *Mehmet ve Suna Yiğit*). AİHM bu ilkenin mevcut başvuru için de geçerli olduğu kanısındadır. Sonuç olarak, en uygun tazmin biçiminin, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin 4 Şubat 2009 tarihli

kararını bozmak ya da düşürmek ve başvuranın talep etmesi halinde, yargılamaya AİHS'nin 6/1 maddesinin koşullarına uygun olarak yeniden başlamak olduğu kanısındadır (bkz. *mutatis mutandis*, Şirin - Türkiye, 47328/99).

**BU GEREKÇELERE DAYANARAK, AİHM,
OYBİRLİĞİYLE**

1. Oybirliğiyle başvurunun *kabuledilebilir olduğuna*;
2. AİHS'nin 6/1 maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. AİHS'nin 3. maddesi kapsamındaki şikayetin *ayrıca incelenmesine gerek olmadığına*,

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar İngilizce hazırlanmış, AİHM İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 10 Ocak 2012 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Françoise Elens-Passos
Zabıt Katibi Yardımcısı

Françoise Tulkens
Başkan